

Bili smo na probi 'Spartaka', pravi je vizualni spektakl: 'Nikada do sada ovaj balet nije tako zvučao i izgledao'

Objavljeno: 26. siječanj 2023. 12:53

U svijetu baleta "Spartak" je **Hačaturjan** kao što je "Labuđe jezero" **Čajkovski** - kaže koreograf **Jiří Bubeníček**, koji ovih dana u zagrebačkom HNK intenzivno radi na novoj baletnoj predstavi koja će premijeru imati ovaj petak. Na probama vlada dobra atmosfera, a nakon što plesači traže od koreografa da još jednom ponove scenu koju su uvježbavali taj dan, Bubeníček im daje savjet: "Polako. Samo slušajte glazbu."

Spartak je jedno od najpoznatijih djela Arama Hačaturjana (1903.- 1978.), skladatelja rođenog u Gruziji, u armenskoj obitelji, koji je izgradio svoj osebujni stil na temelju spoja folklorne glazbe Armenije s novijim zapadnoeuropskim skladateljskim tehnikama. Balet praizveden pedesetih godina prošlog stoljeća prati pothvate Spartaka, vođe pobune robova protiv Rimljana, poznate kao Treći robovski ili Gladijatorski rat ili, prema **Plutarhu**, Spartakov rat.

Bubeníčeku je ovo prvi susret s ovim baletom koji je zamislio na posve nov način, do sada neviđen.

"Nisam se ugledao na ranije verzije, oslonio sam se na roman **Raffaella Giovagnolija**. Otkrio sam, naime, da su se svi prijašnji koreografi služili libretom koji se nije oslanjao na tu knjigu, tako da sam se vratio izvornoj priči, likovima i odnosima između njih i napisao sa svojom suprugom **Nadinom Bubeníček Cojocar** posve nov libreto, a glazba je organizirana na potpuno nov način. Nikada do sada ovaj balet nije tako zvučao i izgledao. Na primjer, u svim dosadašnjim verzijama Spartak je zaljubljen u ropkinju, međutim, u knjizi je riječ o liku Valerije koja je udana za rimskog vladara, a Spartak ima aferu s njom. Dakle, nije ropkinja, nego jedna jako bogata žena. Tako je u knjizi", govori Jiří Bubeníček, višestruko nagrađivan češki plesač i koreograf, rođen u Poljskoj.

Odmak od klišeja

S bratom blizancem **Ottom**, diplomirao je na Konzervatoriju za ples u Pragu, a kao jedan od pobjednika slavne Prix de Lausanne (1992.) dobio je mjesto u Hamburškom baletu **Johna Neumeiera**, u kojem je 1997. postao prvak. Bubeníček je otplesao sve glavne uloge u Neumeierovim baletima, a upravo za njega Neumeier je koreografirao ulogu **Vaclava Nižinskog** u baletu "Nijinsky". No, kako dolazi iz obitelji cirkuskih akrobata, nije se dugo zadržavao na jednome mjestu.

Umjesto toga, surađivao je s baletima od Pariza, preko New Yorka do Pekinga, a godine 1999. počeo se baviti neovisnim produkcijama i koreografiranjem. Za svoju najnoviju koreografiju, "Spartaka", kaže da je kombinacija dvaju stilova - klasičnog na špicama i suvremenog. "Koristim ta dva izričaja jer priča prati elegantne Rimljane, s jedne strane, što se u baletu manifestira kroz klasični ples, a s druge robove, gladijatore, koji se kreću na suvremeniji način. Ova je predstava svojevrsna dekonstrukcija glazbe, priče, libreta i koreografije."

Hačaturjan je skladao "Spartaka" 1954. godine, a iste je godine za to djelo nagrađen Lenjinovom nagradom. Praizvedba je bila u Kazalištu Kirov u Lenjingradu, 1956., u koreografiji **Leonida Jakobsona**. Zatim je djelo postavljeno dva puta u Baletu moskovskoga Boljšoj teatra; 1958. u koreografiji **Igora Moisejeva** i 1968. u koreografiji **Jurija Grigoroviča**. Upravo je ova produkcija donijela baletu najveću popularnost. U zagrebačkome Baletu, Spartak nikada nije izvođen kao cjelovito baletno djelo te će ova koreografija Jiříja Bubeníčka biti ujedno prvo cjelovito

uprizorenje ovoga baletnog djela na našoj pozornici.

Pa iako se Hačaturjanov "Spartak" veže uz razdoblje SSSR-a, Bubeníček

kaže da njegov "Spartak" nema nikakve veze s tom erom. "Ja na ovaj balet ne gledam kao na djelo iz tog razdoblja. Posve je drugačije koncipiran. 'Spartak' iz doba Sovjetskog Saveza posve je klasičan, gotovo klišej. Pokušao sam se odmaknuti od klišeja, pokazati kako se taj muškarac, Spartak, zaljubljuje u ženu, ali istodobno ima i tu želju da okonča ropstvo, nosi ga revolt naspram sistema, rastrgan je između ljubavi prema ženi i svojeg poziva ratnika." Ovo je zapravo, dodaje Bubeníček, jedna univerzalna priča. "'Spartak' je simbol za jednakost ljudi, slobodu govora i slobodu da čine što žele."

Umjetnost i politika

Što se, pak, tiče njegova stava o izvođenju ruskih djela, kaže kako shvaća da je situacija oko Rusije danas složena, no ona ne bi trebala imati veze s umjetnošću. "Umjetnost mora biti slobodna od politike i ne bi trebala imati nikakve veze s njom."

"Spartak" je ujedno i prva premijera za novog ravnatelja zagrebačkog Baleta, Talijana **Massimiliana Volpinija**.

"Službeno sam počeo u siječnju, bio sam prije toga ovdje u HNK suradnik na Baletnom gala koncertu u studenom, a 'Spartak' mi je prva predstava otkad sam na čelu Baleta. Riječ je o velikoj produkciji, jako važnoj. Najviše me veseli što u toj predstavi sudjeluje cijeli ansambl. Svi su uključeni tako da je ova predstava jedna jako lijepa vizit-karta za cijelu družinu. S moje točke gledišta kao ravnatelja, to je najbolja situacija."

Ovaj cijenjeni koreograf, redatelj, autor raznih plesnih, glazbenih događanja i do 2014. solist u milanskoj La Scali kaže da je "Spartak" balet koji se rijetko izvodi na europskim pozornicima. On do sada nije bio dio produkcije tog baleta.

"Recimo, u La Scali ga nikad nisu radili, vjerojatno zbog te sovjetske tradicije iz prošlosti, jer 'Spartak' predstavlja za nas jedan drugi svijet, odvojen od našega. Naime, najpoznatija verzija ovog baleta, ona koju koreografski potpisuje Grigorovič, iz razdoblja je hladnog rata. Mislim da je

to glavni razlog što ga nismo imali priliku često gledati."

Kako, pak, gleda na izvođenje djela ruskih kompozitora u vrijeme agresije Rusije na Ukrajinu?

"Ruski su kompozitori grandiozni, od **Stravinskog** do Čajkovskog, ne možemo bez njih, i nema nikakvog smisla okomiti se na njih. To je vrlo lijepa glazba, Hačaturjan je jako važan autor i nema nikakve veze s onim što se trenutno događa. Umjetnost, na sreću, treba biti izvan tih situacija. Hačaturjana treba štiti. Oko toga ne bismo trebali osjećati nikakvu vrstu pritiska."

U La Scali, kazalištu u kojem je Volpini proveo velik dio svoje karijere, međutim, otkazana je suradnja slavnom dirigentu **Valeriju Gergijevu**. "On je drugačiji slučaj, povezan je s aktualnom ruskom vlašću, **Putinom** i oligarsima, dio je tog svijeta. Radi se o jako delikatnom diskursu."

Govoreći o samom baletu, Volpini za Hačaturjanovu glazbu kaže da je izrazito ekspresivna, strastvena, savršena za ovaj naslov pun jakih, herojskih, ekstremnih likova. "Postoji jako dobra povezanost između priče, glazbe i koreografije Jiříja Bubeníčka, koja je puna snage, energije i temperamenta."

Kad je riječ o Bubeníčekovu izričaju, ističe i da se radi o koreografu koji se drži klasične tehnike, ali s modernom dinamikom.

Suradnja s Bolleom

"Ono što je posebno za njega karakteristično jest da voli pričati priče. Uvijek krene od priče, a ne, recimo, od prijašnjih koreografija. To je njegova specifičnost, rekao bih", tumači Volpini, koji je poznat i po svojoj dugogodišnjoj suradnji sa slavnim baletanom **Robertom Bolleom**, za kojega je osmislio brojne koreografije, kasnije izvođene diljem svijeta i prikazivane na mnogim televizijskim programima. Bubeníček i on poznaju se otprije, upoznali su se u New Yorku, na tamošnjem Koreografskom institutu **Petera Martinsa**. "I jedan i drugi bili smo tada na početku naših

karijera koreografa. Poslije sam ga susretao zahvaljujući Robertu Bolleu, koji je plesao jednu Jiříjevu koreografiju. Susretali smo se, dakle, po svijetu, no prvi put sada, na ovom baletu, u Zagrebu, surađujemo u svojstvu koreografa i ravnatelja baleta."

Što može očekivati zagrebačka publika od ovog baleta?

"Radi se o spoju modernog i klasičnog. Tehnika i pokreti su suvremeni, ali struktura baleta je narativna, u njoj publika slijedi radnju, tu postoje likovi koji su definirani. U tom smislu nalikuje baletu s klasičnog repertoara", zaključuje Volpini. Balet "Spartak" radi se u koprodukciji s HNK Ivana pl. Zajca iz Rijeke gdje će je, nakon premijere u Zagrebu, zagrebački baletni ansambl izvoditi uz Riječki simfonijski orkestar.